HIỆU QUẢ BƯỚC ĐẦU TRONG TỔ CHỨC GIẢNG DẠY GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN THEO HÌNH THỨC TẬP TRUNG TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐỒNG THÁP

TIÊU THANH SANG
Trường Đại học Đồng Tháp

Nhận bài ngày 10/3/2025. Sửa chữa xong 16/3/2025. Duyệt đăng 03/4/2025.

Abstract

Organizing the teaching of National Defense And Security courses for students in a centralized form is a mandatory requirement that colleges and universities must implement according to the regulations of the Ministry of National Defense and the Ministry of Education and Training. However, due to various subjective and objective reasons, many educational institutions have not yet effectively or fully implemented this form of teaching and learning. This article presents the results of a survey on the initial effectiveness of organizing National Defense And Security courses in a centralized format at Dong Thap University. The findings provide a foundation for the University to continue improving its organization, teaching, and learning activities as required by regulations, thereby contributing to enhancing the overall quality of training in the long term.

Keywords: *Education, national defense and security, teaching, learning.*

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh khu vực và thế giới có nhiều diễn biến phức tạp thì việc tăng cường giảng dạy học phần "Giáo dục quốc phòng và an ninh" (GDQP&AN) cho sinh viên (SV) các trường cao đẳng, đại học ở Việt Nam nói chung, Trường Đại học Đồng Tháp nói riêng là một yêu cầu cấp thiết và mang nhiều ý nghĩa quan trọng. Trong bài nghiên cứu "Nâng cao chất lượng GDQP&AN cho HS, SV hiện nay", tác giả Trần Ngọc Thanh cho rằng: *"Giáo dục quốc phòng và an ninh góp phần giáo dục chính trị, tư tưởng sâu sắc, hình thành ý thức quốc phòng đúng đắn, nâng cao trách nhiệm công dân cho HS, SV đối với nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc; giáo dục lòng tự hào về truyền thống vẻ vang của dân tộc, xây dựng ý thức tổ chức kỉ luật, nếp sống tập thể, cùng với các hoạt động khác góp phần đẩy lùi tiêu cực và tệ nạn xã hội"* [1]. Về ý nghĩa sâu xa của công tác GDQP&AN cho HS, SV trong tình hình mới, tác giả Nguyễn Văn Minh nêu rõ: "*…là giáo dục cho các em tình yêu quê hương đất nước, tinh thần bảo vệ Tổ quốc, lòng kiên định trước mọi âm mưu thâm độc của kẻ thù, tinh thần dân tộc,… Bảo vệ đất nước là xây dựng đất nước vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh xã hội công bằng, dân chủ, văn minh, cùng chung sống hòa bình, hợp tác hữu nghị cùng các quốc gia khác trên thế giới"* [2]. Để tổ chức tốt công tác giảng dạy các học phần GDQP&AN, Bộ Quốc phòng và Bộ Giáo dục và Đào tạo đã sớm có những văn bản quan trọng. Cụ thể, ngày 05/11/2015 Bộ Quốc phòng, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội đã có Thông tư liên tịch số 123/2015/TTLT-BQP-BGDĐT-BLĐTBXH. Thông tư này quy định chi tiết về việc thành lập, tổ chức bộ máy, hoạt động, đội ngũ cán bộ, giảng viên (GV), cơ sở vật chất, tài chính và liên kết giáo dục quốc phòng và an ninh của các trung tâm GDQP-AN thuộc các trường đại học, cao đẳng. Tuy nhiên, do có nhiều lý do khác nhau mà một số trường cao đẳng, đại học trên phạm vi toàn quốc vẫn chưa tổ chức được các trung tâm để giảng dạy GDQP&AN theo hình thức tập trung. Theo quy hoạch phát triển hệ thống trung tâm GDQP&AN thì đến năm 2030 toàn quốc sẽ thành lập được 46 trung tâm [3]. Năm học 2024-2025, thực hiện sự chỉ đạo của Đảng ủy và Ban Giám hiệu, Khoa Giáo dục thể chất - Quốc phòng và an ninh (Sư

Email: ttsang@dthu.edu.vn

phạm Nghệ thuật) trực thuộc Trường Sư phạm - Trường Đại học Đồng Tháp đã tiến hành tổ chức thử nghiệm giảng dạy các học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung tại Khu ký túc xá SV [4]. Đây là một bước đi kịp thời phù hợp với điều kiện phát triển của nhà trường cũng như nhu cầu giảng dạy theo quy định chung. Tuy nhiên, trong quá trình tổ chức, bên cạnh những thuận lợi về chủ trương, điều kiện cơ sở vật chất, sự ủng hộ của SV và phụ huynh chúng tôi cũng gặp rất nhiều khó khăn. Bài viết tập trung khảo sát các đối tượng liên quan, bao gồm GV và SV về những thuận lợi và hiệu quả bước đầu của việc tổ chức giảng dạy dạy các học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung tại Trường Đại học Đồng Tháp.

2. Một số vấn đề lý luận và thực tiễn

2.1. Giảng dạy các học phần Giáo dục quốc phòng và an ninh theo hình thức tập trung - những quyết định quan trọng

Việc thành lập "Trung tâm giảng dạy GDQP&AN" trong các trường đại học ở Việt Nam được quy định trong các văn bản pháp lý sau của Bộ Quốc phòng và Bộ Giáo dục và Đào tạo. Tại Điều 8 Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh số 30/2013/QH13 được Quốc hội thông qua ngày 19/6/2013 [5] xác định đây là cơ sở giáo dục, bồi dưỡng kiến thức quốc phòng và an ninh, kỹ năng quân sự cho các đối tượng theo quy định của Luật. Luật cũng nêu rõ các loại hình trung tâm, bao gồm trung tâm thuộc nhà trường quân đội và trung tâm thuộc cơ sở giáo dục đại học. Tiếp theo, ngày 25/02/2014 Chính phủ ra Nghị định số 13/2014/NĐ-CP quy định chi tiết và biện pháp thi hành Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh. Nghị định này cụ thể hóa các điều khoản của Luật, bao gồm các quy định liên quan đến tổ chức, hoạt động của trung tâm GDQP-AN. Đến ngày 30/01/2015, Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Quyết định số 161/QĐ-TTg, quy hoạch hệ thống trung tâm GDQP&AN giai đoạn 2015-2020 và những năm tiếp theo. Gần đây nhất, Thủ tướng Chính phủ ký Quyết định số 1573/QĐ-TTg ngày 05/12/2023, phê duyệt Quy hoạch hệ thống trung tâm GDQP&AN thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045. Ngày 26/3/2025, Thủ tướng Chính phủ tiếp tục ký Quyết định số 666/QĐ-TTg, phê duyệt Kế hoạch thực hiện Quy hoạch hệ thống trung tâm GDQP&AN thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045. Ở Trường Đại học Đồng Tháp, việc tổ chức giảng dạy các học phần GDQP&AN đã được thực hiện đúng quy định về nội dung, phương pháp, các hình thức kiểm tra, đánh giá. Đội ngũ GV cũng được đưa vào quy hoạch và phát triển, đáp ứng yêu cầu về số lượng và trình độ. Bộ môn GDQP&AN hiện có 8 GV, trong đó có 02 nghiên cứu sinh, 6 thạc sĩ. Về cơ sở vật chất, nhà trường đã trang bị: 04 máy bắn tập, 04 khẩu AK cắt bổ, 04 mô hình súng diệt tăng B40 cắt bổ (kèm mô hình đạn B40 cắt bổ), 04 mô hình súng diệt tăng B41 cắt bổ (kèm mô hình đạn B41 cắt bổ), 20 khẩu súng ngắn K54, 200 quả lựu đạn huấn luyện, 140 khẩu súng tiểu liên AK hoán cải cấp 5, mô hình súng AK, mô hình đạn B40, B41, tranh ảnh, giáo trình, tài liệu học tập dùng cho nội bộ... tạo thuận lợi cho người dạy cũng như tăng độ tin tưởng vào thực tế của người học. Tuy nhiên, trước quy định của Bộ Quốc phòng, Bộ Giáo dục và Đào tạo, nhà trường đã có sự linh động trong việc triển khai hình thức dạy học, tức là chuyển các lớp học tại khuôn viên Trường đến khu Ký túc xá SV (cách Trường 1 km), với cơ sở vật chất tương đối đầy đủ theo quy định, bao gồm khu nhà ở (1500 SV), phòng học (5 giảng đường) được trang bị các thiết bị hỗ trợ giảng dạy hiện đại như: Màn hình, máy chiếu, micro,….sân tập gồm: Thao trường chiến thuật, thao trường ném lựu đạn, thao trường điều lệnh, thao trường bắn súng. Việc tổ chức giảng dạy theo hình thức tập trung thể hiện quyết tâm và nỗ lực của nhà trường trong quá trình phát triển, đổi mới nhằm đáp ứng yêu cầu đặc thù về tổ chức và hậu cần, hướng đến việc đáp ứng ngày càng tốt hơn các điều kiện về đào tạo.

2.2. Ý nghĩa của việc giảng dạy các học phần Giáo dục quốc phòng và an ninh theo hình thức tập trung

Việc các trường đại học ở Việt Nam tổ chức dạy học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung xuất phát từ nhiều lý do mang tính chiến lược và sư phạm nhằm đảm bảo chất lượng và hiệu quả giáo dục toàn diện cho SV. Hình thức này mang lại nhiều lợi ích quan trọng, đặc biệt trong bối cảnh xây dựng ý thức quốc phòng toàn dân và lực lượng vũ trang nhân dân vững mạnh.

2.2.1. Đảm bảo tính hệ thống và đồng bộ trong truyền đạt kiến thức

Hình thức tập trung tạo điều kiện thuận lợi cho việc xây dựng một khung chương trình thống nhất,

đảm bảo tất cả SV đều được trang bị đầy đủ và đồng bộ các kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh và các kỹ năng quân sự cần thiết. Về vấn đề này, tác giả Nguyễn Thanh Chương đã khẳng định "*Thông qua các buổi lên lớp tập trung …HS, SV được tiếp cận nguồn tri thức khoa học quân sự một cách trực tiếp, tập trung và hiệu quả từ người thầy của mình để làm cơ sở cho quá trình hình thành năng lực chiến đấu* [6].

2.2.2. Tạo môi trường rèn luyện kỷ luật và tinh thần tập thể

Môi trường quân sự hóa trong thời gian học tập trung giúp SV rèn luyện ý thức kỷ luật, tác phong nhanh nhẹn, tinh thần đoàn kết và nuôi dưỡng lòng yêu nước. Tác giả Nguyễn Thị Xuân đã nhận định về tầm quan trọng của việc học tập trung rằng *"Mỗi SV cần nhận thức sâu sắc về học tập môn GDQP&AN là góp phần xác định lòng yêu nước trên cơ sở tự giác, đồng thời xây dựng, rèn luyện ý thức tổ chức kỷ luật, tác phong khoa học ngay khi đang học tập tại trung tâm và khi ra trường công tác"* [7].

2.2.3. Tăng cường tính thực hành và trải nghiệm

Học tập trung tạo điều kiện thuận lợi cho việc tổ chức các hoạt động thực hành quân sự, huấn luyện kỹ năng chiến thuật và các buổi diễn tập. Những trải nghiệm thực tế này giúp SV củng cố kiến thức lý thuyết, nâng cao kỹ năng vận dụng và có cái nhìn trực quan hơn về công tác quốc phòng và an ninh.

2.2.4. Tập trung nguồn lực và đội ngũ giảng viên có chất lượng

Tổ chức học tập trung cho phép các trường đại học tập trung nguồn lực về cơ sở vật chất, trang thiết bị huấn luyện, và đội ngũ GV có chuyên môn sâu về quốc phòng và an ninh. Điều này đảm bảo chất lượng giảng dạy và hiệu quả đào tạo cao hơn so với việc phân tán giờ học trong suốt năm học. Như vậy, việc tổ chức dạy học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung ở các trường đại học Việt Nam là một chủ trương đúng đắn, mang lại nhiều lợi ích thiết thực trong việc trang bị kiến thức, rèn luyện kỹ năng, bồi dưỡng phẩm chất cho SV, góp phần xây dựng nguồn nhân lực vừa có trình độ chuyên môn cao, vừa có ý thức quốc phòng và an ninh vững mạnh, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

3. Hiệu quả tích cực của việc tổ chức giảng dạy các học phần Giáo dục quốc phòng và an ninh theo hình thức tập trung tại Trường Đại học Đồng Tháp

3.1. Mô tả nghiên cứu

Thực hiện giảng dạy các học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung, ngày 30/12/2024, Trường Đại học Đồng Tháp đã có thông báo cho toàn thể SV chính quy biết kế hoạch giảng dạy của nhà trường. Cụ thể, SV các lớp được chia thành nhiều đợt, mỗi đợt có khoảng 420 đến 450 SV, tập trung trong khu ký túc xá (tại phường 6, cách trường khoảng 1,0 km) trong thời gian 04 tuần. Khóa 1 học từ ngày 30/12/2024 đến ngày 19/01/2025, gồm 434 SV Khoa Giáo dục Thể chất - Sư phạm Nghệ thuật (ngành Giáo dục Thể chất, Sư phạm Âm nhạc, Sư phạm Mỹ thuật) và Khoa Văn hóa Du lịch - Công tác xã hội (ngành Công tác xã hội, Quản lý văn hóa, Việt Nam học). Khóa 2 học từ ngày 17/2 đến ngày 16/3/2025, gồm 429 SV Khoa Kinh tế - Luật (ngành Quản lý công, Quản trị kinh doanh, Tài chính - ngân hàng, Kế toán). Khóa 3 học từ ngày 17/3 đến ngày 13/4/2025, gồm 412 SV Khoa Kinh tế - Luật (ngành Kinh doanh quốc tế, Kế toán doanh nghiệp, Logistics và quản lý chuỗi cung ứng, Luật) và Khoa Sư phạm Toán - Tin (ngành Sư phạm Toán học, Sư phạm Tin học) [4]. Để nắm bắt được tình hình học tập của SV khi chuyển sang hình thức tập trung, chúng tôi đã tiến hành khảo sát bằng hình thức gửi bảng câu hỏi và yêu cầu các em trả lời (online). Ngoài thông tin cá nhân, chúng tôi tập trung khảo sát các nội dung: 1) Tầm quan trọng của việc nâng cao ý thức về bảo vệ an ninh, bảo vệ chủ quyền đất nước trong tình hình mới; 2) Ý nghĩa của việc học các học phần "Giáo dục quốc phòng và an ninh; 3) Những lợi ích khi chuyển sang hình thức học tập trung; 4) Những bất tiện khi chuyển sang hình thức học tập trung. Trong thời gian 03 ngày, chúng tôi đã thu được 129 phản hồi của SV, sau đó chọn lại ngẫu nhiên 100 câu trả lời để phân tích kết quả. Song song với việc khảo sát ý kiến của SV, chúng tôi đã tiến hành thu thập ý kiến của GV về tổ chức giảng dạy theo hình thức tập trung mà nhà trường thực hiện. Việc thu thập ý kiến của GV được tiến hành trong hai buổi sinh hoạt tổ chuyên môn thường kỳ vào tháng 2 và tháng 3 năm 2025, tổ chức họp sơ kết để rút kinh nghiệm công tác giảng

dạy khi kết thúc đợt học. Đối với nhân viên phục vụ, chúng tôi khảo sát ý kiến bằng việc phỏng vấn trực tiếp và có thu âm lại để xử lý.

3.2. Kết quả nghiên cứu

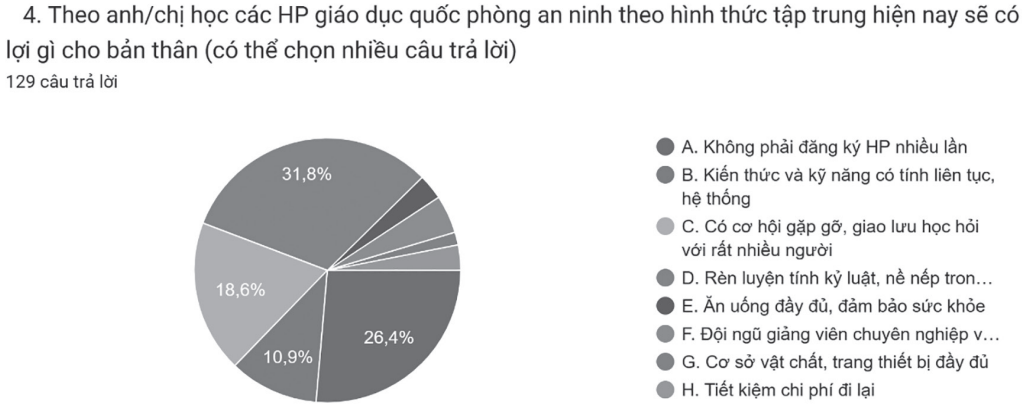
3.2.1. Suy nghĩ và thái độ của sinh viên đối với hình thức giảng dạy theo hình thức tập trung

Trước tiên, chúng tôi muốn biết rõ các em có phản ứng như thế nào với hình thức học tập trung nên nêu câu hỏi "*Việc tổ chức giảng dạy các học phần giáo dục quốc phòng theo hình thức tập trung như hiện nay (theo quy định của Nhà nước) gây ra bất tiện cho anh/chị*" thì phần lớn thừa nhận là có bất tiện. Có 48 SV (37,2%) cho rằng rất bất tiện, 21 SV (16,3%) cho là bất tiện, chỉ có 22 SV (17,1%) thấy thoải mái với hình thức học tập trung. Thống kê cho thấy, việc chuyển đổi hình thức tổ chức giảng dạy - học tập theo hướng mới có gây chút bất tiện cho SV. Tuy nhiên, qua quan sát SV trong các giờ giảng dạy chúng tôi chưa phát hiện bất cứ trường hợp nào vào lớp trễ hoặc có các biểu hiện thiếu tập trung trong giờ lên lớp cũng không có SV nào than phiền khi thực hành các thao tác chuyên môn. Điều đó cho thấy những phản ứng trên chỉ mang tính tức thời trước sự thay đổi đột ngột và đó không phải là "sự bất tiện" theo đúng nghĩa của nó.

Để khẳng định ý kiến trên chúng tôi nêu vấn đề về tầm quan trọng của các học phần GDQP&AN đối với SV qua nhận định:*"Trong tình hình thế giới vô cùng phức tạp, vấn đề nâng cao ý thức về bảo vệ an ninh, bảo vệ chủ quyền đất nước là vô cùng quan trọng"* thì đa số SV (106, 82%) thể hiện nhân thức đúng đắn về vấn đề, hoàn toàn nhất trí với nhận định đã nêu, số còn lại 21 SV (16,3%) nhất trí, chỉ có 1 SV (0,8%) còn phân vân và 1 SV (0,8%) không tán đồng với nhận định trên. Hơn nữa, khi chúng tôi hỏi các em về ý nghĩa của việc học các học phần GDQP&AN thì đa số câu trả lời cũng thể hiện sự hiểu biết khá sâu sắc. Cụ thể, đối với ý kiến "*Việc học tập các học phần GDQP&AN theo quy định (học tập trung) là rất cần thiết và hữu ích*" thì đa số SV 93 em (72,1%) hoàn toàn nhất trí với nhận định trên, còn 33 SV (25,6%) nhất trí, số còn lại không có ý kiến hoặc không đồng ý với nhận định trên chiếm tỉ lệ không đáng kể có 3 SV (2,4%).

3.2.2. Hiệu quả bước đầu của việc tổ chức giảng dạy theo hình thức tập trung

Để kiểm tra ý nghĩa, hiệu quả bước đầu của hình thức học tập theo hình thức tập trung, chúng tôi đã nêu câu hỏi mở "*anh/chị học các học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung hiện nay sẽ có lợi gì cho bản thân*". Kết quả có 41 câu trả lời (31,8%) cho rằng học tập trung sẽ giúp các em "rèn luyện tính kỷ luật và nề nếp, 24 em (18,6%) cho biết "có cơ hội gặp gỡ, trao đổi, học tập, giao lưu được với rất nhiều người". Về khía cạnh chuyên môn, có 14 em (10,9%) cho là "kiến thực và kỹ năng có tính liên tục và hệ thống. Đặc biệt, về phương diện tổ chức thì ngoài những lợi ích như "tiết kiệm chi phí đi lại" (4, 3,1%), đặc biệt có 34 câu trả lời (26,4%) cho rằng học tập trung thì các em sẽ "không phải đăng ký học phần nhiều đợt" (biểu đồ 1).

Để tìm kiếm những lợi ích của việc tổ chức học tập theo hình thức tập trung, đặc biệt là về vấn đề chuyên môn, chúng tôi đã trích kết quả kiểm tra cuối kỳ của các em học Khóa 1, Khóa 2 và Khóa 3. Kết quả như sau:

Đợt	Tổng	Kết quả			
		từ 8,0 trở lên	từ 6,5 đến 7,9	từ 5,0 đến 6,4	từ 4,0 trở lên
1	434	118 (27,19%)	173 (39,86%)	110 (25,35%)	31 (7,14%)
2	429	173 (40,33%)	105 (24,48%)	101 (23,54%)	49 (11,42%)
3	412	154 (37,38%)	156 (37,86%)	68 (16,50%)	26 (6,31%)

Kết quả trên cho thấy mặc dù số điểm có chênh lệch nhưng đa số SV đạt kết quả tốt trong kỳ kiểm tra. Một số em (chiếm tỉ lệ tương đối thấp) nhưng vẫn đạt yêu cầu do các kỳ điểm kiểm tra thường xuyên, giữa kỳ đạt kết quả cao hơn.

Về ý kiến của GV và nhân viên, chúng tôi ghi nhận được sự phấn khởi và đồng thuận cao, bởi được giảng dạy trong môi trường có tổ chức một cách chính qui, chặt chẽ theo quy định chính là điều mà bản thân mỗi GV đã từng mong muốn và kỳ vọng. Đa số GV đều cảm nhận và mong muốn được đến lớp học, đến thao trường huấn luyện,… trong một không khí nghiêm trang, chuẩn mực và kỷ luật như môi trường quân đội đúng nghĩa. Điều đó giúp GV phát huy được tinh thần trách nhiệm, sự tận tụy, chu đáo của một GV đang mặc quân phục của người sĩ quan, bộ đội.

3. Kết luận

Số liệu khảo sát ở trên chỉ là kết quả ban đầu sau một thời gian nhà trường triển khai tổ chức giảng dạy các học phần GDQP&AN theo hình thức tập trung. Trong thời gian sắp tới, nhà trường sẽ tiếp tục có những biện pháp điều chỉnh, trang bị thêm các điều kiện phục vụ ăn uống, giải khát, sinh hoạt, vui chơi,.... cho các em cảm thấy thoải mái hơn trong thời gian học tập trung. Điều mà chúng tôi cảm nhận được đó là sự chăm chú của các em trong những giờ học lý thuyết và sự khẩn trương, nhiệt tình, kiên nhẫn,... trong các giờ thực hành. Sau một vài ngày phải sinh hoạt theo "khuôn khổ", các em dần dần thích nghi và vượt qua được tâm lý căng thẳng ban đầu, phát huy được sự trẻ trung, năng động của tuổi trẻ trong thời gian học tập. Kết quả khảo sát, nhất là chất lượng học tập của SV cho thấy nhiều tín hiệu khả quan trong công tác tổ chức giảng dạy theo hình thức tập trung mà nhà trường đang thực hiện.

Tài liệu tham khảo

[1] Trần Ngọc Thanh (2023*), Nâng cao chất lượng giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên hiện nay*, Tạp chí Giáo dục, tập 23 số đặc biệt 2, tháng 4, tr. 26-29.

[2] Nguyễn Văn Minh (2021), *Vai trò, vị trí của công tác giáo dục quốc phòng và an ninh đối với học sinh, sinh viên trong tình hình mới*, Tạp chí khoa học, Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, số 50, tr. 87-93.

[3] Thủ tướng Chính phủ (2023), *Quyết định số 1573/QĐ-TTg, ngày 05/12/2023 về việc phê duyệt Quy hoạch hệ thống trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045*.

[4] Trường Đại học Đồng Tháp (2024), *Thông báo số 9298/TB-ĐHĐT, ngày 30/12/2024 về việc tổ chức dạy và học tập trung môn học Giáo dục Quốc phòng và An ninh theo khóa học* năm 2025.

[5] Quốc hội (2013), *Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh*, Luật số 30/2013/QH13, ngày 19/6/2013.

[6] Nguyễn Thanh Chương (2023), *Nâng cao chất lượng giáo dục quốc phòng, an ninh cho học sinh, sinh viên trong tình hình hiện nay*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, tập 19, số 5, tr. 26-31.

[7] Nguyễn Thị Xuân (2021), *Quản lý hoạt động học tập của sinh viên ở các trung tâm giáo dục quốc phòng và an ninh trong bối cảnh hiện nay*, Tạp chí Khoa học Quản lý Giáo dục, số 02(30), tháng 6, tr. 97-101.